

XXIV.

Протестація луцнаго уніатскаго епископа Іереміа Почаповскаго противъ дѣйствій комиссаровъ, назначенныхъ королемъ для распредѣленія церквей между православными и уніатами.

1635 г. октября 16.

Actum feria tertia quae fuit dies decima sexta octobris, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo quinto. Luceoriae.

Coram Illustrissimo et Reverendissimo domino Stanislao Loza, Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopo Argivensi, suffraganeo decano vicario in spiritualibus et officiali generali Luceoriensi, infulato Olicensi, Tykocinensi praeposito, comparens personaliter Reverendissimus dominus Hieremias Poczapowski, Dei et Apostolicae Sedis gratia Luceoriensis (et) Ostrogiensis ritus Graeci episcopus, tenens et habens in manibus suis litteras infrascriptas protestationis obtulit eadem, ac petiit suscipi et actis consistorii generalis Luceoriensis inscribi mandari. Et Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus suprascriptis literis sibi oblatis revisis, eadem suscepit et actis consistorii generalis Luceoriensis inscribi mandavit, praesentibus Venerabilibus Matthaeo Wyszynski vicedecano, Nicolao Iancewski vicecustode Ecclesiae Cathedralis Luceoriensis, et me Stanislao Lesczynski, consistorii Luceoriensis notario. Quorum quidem literarum tenor sequitur et est talis: Roku Panskiego 1635, miesiąca octobra szesnastego dnia. Przy bytnosci iasnie naywielebniejszego Jego Mosci xiędza Stanisława Łoży, z łaski Bożej y Stolice Apostolskiej biskupa Argiwenskigo, suffragana Łuckiego, officiała generalnego y dziekana Katedry Łuckiej, proboszcza infulata Ołyckiego y Tykocinskigo, także Wielebnego w Panu Chrystusie Jego Mosci xiędza Balthazara Tyszki, kanonika Łuckiego, y inszych wielu kapłanow, prałatow y zakonnikow narodu Polskiego y Ruskiego, sub obedientia Illustrissimi Domini Domini nostri Urbani Octavi Summi Pontificis Sanctae Romanae Ecclesiae Catholicae zgromadzonych w Łuczku do domu sławetnego pana Simona Złotorowica, rayce starego y burmistrza Łuckiego, w rynku: A to za daniem znac przez pisania y poszłanczow Wielmożnego Jego M-ci pana Stanisława Gabriela z Rytwian Zborowskiego, starosty Horodelskiego, y urodzonych ich mosciow, Jego Mosci kniazia Hrehoho-

rego Czetwertynskiego, Jego Mosci pana Jana Staniszewskiego, klucznika Łuckiego, y Jego Mosci pana Andrzeja Zahorowskiego, dworzannina Jego Kr. Mosci, woyta Łuckiego. Przyszedszy Jasnie Wielebny Jego Mose ociecz Hieremias Poczapowski, z łaski Bożej y Stolice Apostolskiej władyka Łucki y Ostrogski, z wielą zacnych, wysoce wieliebnych archimandrytow, presbyterow y zakonnikow, w uniey s. będących, gdzie usłyszawszy propositiã wielmożnego Jego Mosci pana starosty Horodelskiego, że z pomienionemi ich mosciami, Jego Mosciã kniazem Czetwertynskim, Jego Mosciã panem klucznikiem, Jego Mosciã panem Zahorowskim, są zesłani na ugodę iakãś niunitow z unitami Ruskiej religiey, prosił non in vim controversiae, y owszem nie wdaiąc się nicz do sprawowania się przed ich mosciami, ostrzegszy sobie forum należne duchowne, to iest apud Sedem Apostolicam et alios quibus obedire tenetur, aby tę mniemanã commissiã y poruczenie, od kogo iã maiã, ukazali. Na którą to affectatiã y prosbę Jego Mosci oycy władyki Łuckiego, wielmożny Jego M. pan starosta Horodelski kazał czytac list Jego Kr. Mosci. A po przeczytaniu listu Jego Kr. Mosci, tenże list, powstawszy z ucciwosciã, y pocałowawszy, ich mosciom wzwysz pomienionym, iako zesłanym od Jego Kr. Mosci, pana naszego miłosciwego, pokłon oddawszy, Jego Mose ociecz władyka Łucki żałosnie y płaczkliwie solenniter się protestował, imieniem swym y Stolice Apostolskiej S. Rzymskiej y starszych swych, na Wielebnego I. M-ci oycy Alexandra, a teraz nazwanego Athanazego Puzyne, archimandrytę Zydyczynskiego principała y na wrodzonych Ich Mosciow kniazia Jerzego Puzyne, podkomorzego Włodzimirskiego, Jego Mosci pana Ławrentego Drewinskiego, czesnika Wołyńskiego, Jego Mosci pana Siemiona Hulewicza Woiutynskiego, pisarza ziemskiego Łuckiego, Jego Mosci kniazia Pawła Druckiego Lubeckiego, podstarosciego Łuckiego, Jego Mosci Pana Iwana Hulewica, pana Pawła Wyszkwowskiego, i ich pomocznikow: Jaska Matfieiowica Kosackiego, Pawła Prociopę, Mikołaiã Łachnowica, Wasila Silnia, Konstantego Jaczkowica, Jwana Czara Prociopę y Nestora Juwkowica, burmistrzow schizmatykow, o to, isz oni, ad male narata pomieniony list z cancellariey Jego Kr. Mosci, nie przypozwawszy Jego Mosci oycy władyki Łuckiego y starszych iego na seym, albo do sądu należnego duchownego, prywatnie, kryiomie, nieprawnie wyprawili, lubo na ludzi zacnych, obywatelow tutecznych, ale ludzi swieckich, ktorzy żadney

władzy y zwierzchnosci nad osobami duchownymi, kosciółami, cerkwiemi świętymi y dobrami ich, nie mają, y de iure miec nie mogą, iako opisuie „Statut Koronny“ sub tilulo—*commissio, per totum*. Tosz, opiewa y „Statut Wołyński“ w rozdziale czwartym, artykule pięćdziesiąt siodmym, isz *commissie* nie mają bydz wydawane, tylko w prawach granicznych między dobrami Jego Kr. Mosci a dobrami osob duchownych y swieckich szlacheckich. A co większa ukrzywdziwszy cerkiew Boże sam pomieniony principał knias Puzyna z pomocznikami swemi, cerkwie gwałtownie, bezprawnie pobrawszy, z dobrami do władcyta należącemi, niesłusznie, iako Ternki, Siedmiarki, Teremne y szpital, w uniey będący, przy moscie, na rzece Głuszcju będącym, niepomniąc nicz na *vadium*, od sw. pamięci Krola Jego Mosci Zygmunta Trzeciego, w roku 1609, założone między unitami a nieunitami dziesięć tysięcy złotych, *quoties toties*, któryby się ważył turbowac nieunit unita, albo nieunitowie unitow, a nawet y terazniejszy krol Jego Mosc, pan nasz miłosciwy, za instantią tych że ich mosciow panow obywatelow Wołyńskich dożywocie Jego Mosci oycy władcyki confirmował. Terasz sub specie iakiego nabożenstwa pod *praetextem* listu pomienionego Jego Kr. Mosci *tumultuosè* pomienionych *coadhaerentow* y powinnych swoich do Łucka pomieniony Jego Mosc ociecz archimandryta Zydyczyński sprowadził z wielkimi gwardiami, armatno, z orężami, do woyny należącemi, z strzelbą rozmałą ognistą, y bunt, *tumulty* między *pospolstwem*, pogrozkami, namowami y rozmaitemi sposobami czyniąc, a na większy *contempt* y *zniewagę* Jasnie Wielmożnego Jego M-ci xiędza Arcybiskupa Gnieznińskiego, xiążęcia *naypirwszego* y *Primasa Koronnego*, także y Jasnie *naywielebniejszego* Jego M-ci Iozepha Velamina Ruckiego, *metropolity Kiiowskiego* y *wszystkiew Rusi*, pomieniony *wielebny* Jego M. ociecz Puzyna, archimandryt Zydyczyński, chodząc po mieście, krzyż przed sobą nosic y *reverentią* sobie *niepowinną* czynic *roskazuie*; który to krzyż y *terasz*, idąc tu na to miejsce, u Kosackiego w domu postawic *kazał*; nawet *woznemu* po rynku, ulicach, *sua propria autoritate* Jego Mosc ociecz archimandryta Zydyczyński ludzi *zwoływac* *kazał*, którzy gdy się *zeszli* dzis *pełen* rynek oboiey płci, tak *katholici* pod *posłuszenstwem* Oycy Świętego Papieża, *domowi* y *goscie* z *rożnych* miast y wsi, iako y *pospolstwo Rus*, w uniey sw. będący, z *okna* domu pomienionego *ukazał* pomieniony *principał* Jego Mosc ociecz archi-

mandryta Zydyczynski pomienionym ich mosciom wielmożnemy Jego Mosci panu staroscie Horodelskiemu y collegom Jego M-ci od Krola Jego Mosci ad male narrata zesłanym, iakoby to mieli bydz wszyszczy nie w uniey, ale pod posłuszenstwem patriarchy Konstantinopolskiego graeczyna, nieunita. Jakosz y wielebni w panu Christusie ich mosc oycowie vicariowie katedry Łuckiey, także wielebny x. przecor Łucki zakonu kaznodzieyskiego y wielebny x. rector collegium Łuckiego „Societatis Jesu“, protestowali się solenniter przeciwko Jego Mosci oyczu archimandrycie Zydyczynskiemu y pomocnikom iego, że poddanych tak tu w miescie Łuckim, iako y w wioskach poblizszych, pod Łuckiem leżących, unitow, buntowae byli poczeli, ktorych iest do kilkuset, ktorych y w registra privata autoritate, nie mając do nich żadney władzy y zwierzchnosci, wpisac kazał. Oswiadczywszy się tedy przeciwko pomienionym principałowi Jego M-ci oyczu archimandrycie y iego pomocnikom, nie przyznawiając za słusnych sędziow pomienionych ich mosciow—wielmożnego J. M-ci pana starostę Horodelskiego y collegow J. M-ci, mieyscza słusznego gdzie chcą nafundowac jurisdiction, gdysz osoby duchowne powinny sądzic osoby duchowne, także y swieckich ludzi z osobami duchownemi, tak na seymiech, iako y na tribunalach sądzi compositum iudicium spirituales cum saecularibus, bo inaczey wpadliby zawsze iudices saeculares in excommunicationem, in bulla *caenae Domini* opisane w te słowa: Ci wszyszczy, ktorzy bądź sami przez się, bądź przez kogo inszego, nie mając do tego władzey y mocy żadney, sprawy około beneficiy, dziesięcin y inszych caus duchownych do siebie przyciągają od sądow własnych sędziow duchownych y w takie sprawy wtrącają się y sądzą ie, y ci tesz co przeszkadzają iakimkolwiek sposobem, aby się takie causy, gdzie należą przed sędziami duchownemi nie toczyły,—o czym szerzey w bulle teyże oycy Świętego Papieża. I prosił Jego Mosc ociecz władyka Łucki wielebnego xiędza Stanisława Leszczynskiego, pisarza consistoryskiego katedry Łuckiey, aby to wszystko, co widział y złyszał, do ksiąg consistoryskich zapisał, zachowując sobie samemu, starszym swoim y wszystkiemu duchowienstwu kosciola świętego Rzymkiego Catholickiego, narodu Polskiego y Ruskiego, wolne poprawienie y rozszerzenie protestathey przeciwko wzwysz mianowanym osobom, oswiadczywszy się de nullitate mniemanego wszystkiem actu, iesliby się przesz wielmożnego J. M-ci pana starostę Horodelskiego y collegow J. M-ci tak

tu w Łucku, iako y gdzie indziej odprawował Co iest przyięto y do ksiąg zapisano.

Ex actis causarum consistorii generalis Luceoriensis extractum et sigillo suprascripti Illustrissimi et Reverendissimi domini officialis communiti.

(L. S.) *Stanislaus Lesczynski, sacra auctoritatae Apostolica publicus et consistorii Luceoriensis notarius.*

(Съ подлинной выписи, находящейся въ Холмскомъ Церковно-Археол. музѣ).

Примѣч. 1) „Королевскій листъ“, на основаніи котораго упоминаемые въ протестаціи комиссары обязаны были объѣхать города въ извѣстномъ районѣ и, сообразуясь съ численнымъ отношеніемъ жителей православныхъ и униатовъ, распредѣлить между ними церкви,—выданъ былъ Владиславомъ IV непосредственно послѣ сейма 1635 г. (14 марта). Онъ напечатанъ въ VI томѣ I час. *Архива Юго-Зап. Рос.* № CCLXXIX, стр. 691—692.

2) Преднесеніе предъ собою креста,—о чемъ упоминается въ протестаціи,—не было принадлежностію *епископовъ*: это было отличіемъ *митрополитовъ*, какъ православныхъ (имѣемъ въ виду юго-зап. Русь), такъ и униатскихъ. Но что и *епископъ* Пузина, какъ заявляетъ Почаповскій, шествовалъ по городу съ преднесеніемъ креста,—это, разумѣется, могло быть, такъ какъ съ возстановленіемъ (официальнымъ признаніемъ) православной западно-русской іерархіи у ея представителей явилось стремленіе къ торжественной обстановкѣ своего сана. Противъ такого стремленія сильно ратовало латинское духовенство. Безъ сомнѣнія, подъ его вліяніемъ на Вишенскомъ провинціальномъ сеймѣ 1636 года въ инструкцію посламя, отправляемому на общій сеймъ, былъ внесенъ, между прочимъ, слѣдующій пунктъ (до извѣстной степени касающійся и униатской іерархіи): „Metropolitowie, Władukowie, Archimandritowie, aby tytułow Arcybiscupich y Opackich nie zażywali, ale według dawnego zwyczaju zachowali, y krzyżu przed sobą in publicum nosic nie kazali, со samym Ich Mosciom хіеży Arcybiskupom należy warować. Także przełożony duchowny Ormianow Lwowskich aby Arcybiskupskiego tytuła zażywać nie ważył się“ (*Litterae articulorum conventus particularis Wiszniewiensis, An. 1636*,—занесенны въ *Ind. Castr. Ter. Leop.*, хранящіеся въ Львов. Берпадинскомъ Архивѣ подѣ № 387; цитуемое мѣсто находится на стр. 1869).—Петръ Могила, по вступленіи на митрополию, при богослуженіяхъ и торжественныхъ выходахъ считалъ *преднесеніе креста* отличіемъ своего митрополичьяго сана и всегда пользовался этимъ отличіемъ,—хотя, надо полагать, и здѣсь дѣло не обходилось безъ протестовъ со стороны латинскаго духовенства. По крайней мѣрѣ, по дан-

ному вопросу были разсужденія на сеймѣ 1645 г. (сорванномъ), кончившіяся въ благопріятномъ для православныхъ смыслѣ. Въ проэктированной конституціи относительно православной религіи, между прочимъ, значилось: *Krzyża Świętego używania y podnoszeniu Wielebnemu Metropolicie Kiiowskiemu nieuniknitiowi y succesorem iego w Diocezyey swey wolności bez żadnych praepedicyey zachowujemy y zostawiamy.* (Рукоп. сбор., найденный нами въ Архивѣ кіево-печ. Лавры, л. 21 обор.).

XXV.

Письмо кіевскаго митрополита П. Могилы ко львовскому епископу (Іереміи Тиссаровскому) о немедленномъ отрѣшеніи и строгомъ наказаніи попа—двоеженца, дерзнувшаго отправлять церковныя службы при Пятницкой церкви въ г. Львовѣ.

1635 г., декаб. 12

Przewielebny w Bogu miłościwy Oycze Episkopie Lwowskiy, mnie wielce miłościwy Panie y naymilszy w Christusie Bracie!

Mam pewną wiadomosc, że Ioan, respope bywwszy, który umiłowawszy barziej cielesnosc, a niżeli chwałę Bożą, powtore ożeniwszy się, hędliami roznemi bawił się y cale wymazał się z liczby pomazancow Bożych, — teraz znowu splugawioną duszą y nieczystemi rękoma smie y waży się w cerkwi Lwowskiey Świętey Piatnice Niepokalanych Ofiar y straszliwych Taiemnic Christusowych tykac się. A iż to w stolecznym miescie eparchiey Przewielebnosci waszey z wielkim zgorzeniem chrzescian y żalością prawosławnych, a posmiewiskiem inowiernych, a co naywieksza, z nastraszliwszą obrazą Maiestatu Bożego, iako rozumiem że się to w niewiadomosci Przewielebnosci waszey, dzieię: Tedy z miłości moiey, którą społą w Christusie mamy Braterskiey, to do wiadomosci Przewielebnosci waszey donoszę, a spowinnosci urzędu moiego Pasterskiego napominam Przewielebnosc waszą, (aby) tego swiatokradce y zatraciciela dusz ludzkich, według kanonow Oycow Świętych, skarał bez odwłoki, a skarał tak, aby się y drudzy karali, y pod wiecznym więzieniem zakazał, aby żadnych ceremoniey duchownych nie odprawował, gdyż nie tylko ia, Przewielebnosc wasza, ale ani swiateyszy O. Patriarcha w tym rozgrzeszyc nie może, bo to jest przeciwko Duchowi Świętemu y kanonom Powszechnych Senodow Oycow S. S. A zatym nie wątpię, że Przewielebnosc wasza, iako чуły Pasterz owięczek rozumnych, naydrozsą krwią Chrystusową odkupi-